

(2 XII 1950), a w dniu urodzin pierwszej swojej wnuczki — Kubka nowelkę pt. „Mr. Truman, stop!”.

Dwie ze wspomnianych tu nowelek mają tematykę polską. Są to: 1) „Metryka chrztu”, fikcyjne opowiadanie o polskiej murarce, Helence Zawadzkiej, której przodkiem był król Jan Sobieski; murarka ta dała ostrą odprawę Roggemu, delegatowi St. Zjednoczonych na Kongres Pokoju w Warszawie; utwór ten Kubka dedykował delegatce czechosłowackiej Jarmili Glazarowej — oraz 2) „Święty gniew Wacława Gołąba” jedno z najlepszych opowiadań tego tomu; górnik Gołab nie jest postacią zmyśloną; Kubka zetknął się z nim jesienią 1949 r. w kopalni „Doubrava”, w pobliżu Ostrawy, podczas wycieczki urządzonej przez Związek Literatów Czechosłowackich.

Dalszy tom nowel tego typu: „Ballady europejskie” — stanowi wyraz żywego reagowania autora na międzynarodowe wydarzenia polityczne³. Wybór nowel z obu zbiorów w przekładzie polskim przygotowuje jedno z naszych wydawnictw.

Jak już wspomniałem, Franciszek Kubka spędził w ramach wymiany kulturalnej czesko-polskiej jesienią 1952 r. jeden miesiąc w Polsce. Zapoznał się z naszym życiem gospodarczym i kulturalnym i nawiązał liczne kontakty osobiste.

Dn. 21 listopada zetknął się m. in. Franciszek Kubka z młodymi bohemistami polskimi — studentami Uniwersytetu Warszawskiego. Tegoż dnia odbył się w Sekcji Slawistycznej Wydziału Filologicznego U. W. wykład tego wybitnego pisarza, który zapoznał studentów z problemami współczesnej literatury czeskiej i słowackiej oraz z własną jego twórczością. Bohemistyczne koło naukowe przy Katedrze Slawistyki postanowiło opracować w tymże roku akademickim szczegółowo twórczość literacką Franciszka Kubki.

W dn. 11 grudnia 1952 r. odbył się w Klubie Międzynarodowej Prasy i Książki wieczór literacki Franciszka Kubki. Reportaż z tego wieczoru nadało Polskie Radio w dn. 12 grudnia.

Powróciwszy do Pragi Franciszek Kubka zobowiązał się napisać książkę o Polsce pt. „Polskie losy”. Pierwszy jej fragment pt. „Warszawo!” ogłosił autor „Rycerza Paleczka” na łamach „Literárních novin” (17 I 53).

Franciszek Kubka, poeta, dramaturg i pisarz, który poznał nasz kraj i nasz lud, jest nam bliski i drogi, toteż przyłączamy się do tych wszystkich serdecznych życzeń, jakie mu składano z okazji sześćdziesięciolecia urodzin.

Jerzy Slizinski

PANTEON PIŚMIENICTWA NARODOWEGO W PRADZE

W maju rb. upływa pierwsza rocznica otwarcia Panteonu Piśmiennictwa Narodowego w Pradze*. Otwierając Panteon, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Zdeněk Fierlinger powiedział w swoim przemówieniu między innymi:

„Otwarcie Panteonu Piśmiennictwa Narodowego w starodawnym klasztorze na Strahovie ma historyczne znaczenie. Tylko państwo ludowodemokratyczne, którego celem jest ciągle podnoszenie materialnej i kulturalnej stopy życiowej mas pracujących, udostępnić mogło ten znamienity zabytek przeszłości (w którym po drugiej wojnie światowej mieszkało aż 9 zakonników), instalując w nim najcenniejszy dorobek twórczego ducha narodu czeskiego, jakim jest jego piśmiennictwo. Trzeba to zwłaszcza podkreślić, albowiem w historii ludu czeskiego właśnie literatura stanowiła jedną z najpotężniejszych broni w walce o utrzymanie nie-

³ Tłumaczenia kilku nowel Kubki ukazały się na łamach czasopism polskich.

* Por. „Współczesna Czechosłowacja” — Przegląd Zachodni 9—10/53, s. 384.

zależności narodowej, w walce z rodzimymi i obcymi feudałami i później, z kapitalistami i obszarnikami. Piśmiennictwo czeskie od zarania swego istnienia, zwłaszcza zaś w epoce potężnego ruchu husyckiego, następnie w epoce Odrodzenia Narodowego, skutecznie walczyło o utrzymanie i dalszy rozwój języka czeskiego, o jedność kultury narodowej“.

Za motto dla Panteonu Piśmiennictwa Narodowego służą słowa pierwszego robotniczego Prezydenta Republiki Czechosłowackiej Klementa Gottwalda:

„Całe nasze narodowe i postępowe usiłowanie jak najbardziej związane jest z rozwojem kultury, można nawet powiedzieć, że u mało którego narodu, kultura odgrywała w jego życiu tak doniosłą rolę, jak właśnie u naszych narodów. Pisarze, uczeni, nauczyciele, artyści, patriotyczni księża stali u nas zawsze po stronie ludu, szli zawsze w pierwszych szeregach naszego ruchu narodowego. Oczywiście rzecz, że my nie tylko nie opuścimy tej tradycji, ale przeciwnie, będziemy ją wzmacniać i rozwijać“.

Kierując się wskazaniem starszego Gottwalda budowniczy Panteonu nie chcieli oddać do użytku tylko jakieś muzeum, w którym by chowano w witrynach pod szkłem cenne książki, pierwodruki, rękopisy itd. Wybudowali Panteon, który ma odkryć przed naszym narodem jego wspaniałą przeszłość, jego postępowe dążenia, jego sławną, rewolucyjną walkę o niezależność narodową, jego drogę do ostatecznego zwycięstwa.

Umieszczenie Panteonu Piśmiennictwa Narodowego w klasztorze strahowskim świadczy raz jeszcze o wielkiej opiece, jaką partia i rząd, które zleciły wzniesić wspaniałe dzieła właśnie w tym miejscu, gdzie się znajdują początki czeskiej kultury narodowej, otaczają prawdziwie twórcze tradycje społeczeństwa. Ostatnie badania archeologiczne wykazały, że na Strahowie powstała ongi wspaniała budowla romańska, która stanowi jeden z najstarszych i najcenniejszych skarbów architektonicznych czeskiej przeszłości. W epoce kontrreformacji budowla ta została przekształcona przez dodanie do niej różnego rodzaju przybudówek w stylu barokowym.

Klasztor strahowski założony został w r. 1140 po słynnym zwycięstwie Czechów nad cesarzem niemieckim Lotarem III w bitwie pod Chlumcem (1126). Wybudowania potężnego i wystawnego klasztoru nie można uważać tylko za sprawę zakonu premonstrantów, do których klasztor należał, lecz za sprawę całego państwa czeskiego. Wspaniały klasztor na Strahowie miał być siedzibą samego króla, miał być ośrodkiem ówczesnego życia nie tylko kulturalnego, lecz również gospodarczego i państwowego. Prace wykopaliskowe świadczą o tym, że na Strahowie mieściła się jedna z najznakomitszych i najrozleglejszych budowli klasztornych w Europie Środkowej, co jest również świadectwem wysokiego poziomu czeskiej architektury.

Dzięki olbrzymiemu nakładowi finansowemu i ofiarnemu wysiłkowi wszystkich pracowników, budujących Panteon, oddano do użytku wspaniałe budowle romańskie, przepiękne sale i korytarze barokowe, w których wystawione są poszczególne eksponaty. Panteon obejmuje całą historię literatury czeskiej od najstarszych epok aż do naszych dni. Nowa czeska historiografia literacka nie zdobyła się jeszcze na książkowe opracowanie historii literatury czeskiej na podstawach marksistowskiej metodologii. Panteon Piśmiennictwa Narodowego, rozplanowany według zasad materializmu dialektycznego i historycznego, wyprzedza do pewnego stopnia opracowanie książkowe. Panteon staje się w ten sposób szkołą historii literatury czeskiej, w której może zdobywać wiedzę o naszej przeszłości kulturalnej zwłaszcza młodzież.

Panteon zawiera w sobie obszerne kompendium wiedzy o całej literaturze czeskiej od najdawniejszych czasów. Obejmuje on trzydzieści trzy działy wystawowe. Na osobną uwagę zasługuje fakt, że w Panteonie podkreślone zostały też dzieje naszych stosunków kulturalnych, zwłaszcza z bratnimi narodami na wschodzie: z ludem polskim i rosyjskim. U zarania historii czeskiej świadczy o tym wielki rozwój

piśmiennictwa staro-cerkiewno-słowiańskiego, w epoce Odrodzenia Narodowego przyjmowany z entuzjazmem przez młodzież postępową przykład Polaków, bohaterko walczących na wszystkich frontach Europy „za naszą i waszą wolność”, następnie — wpływ klasycznej powieści rosyjskiej, a obecnie rozkwit światła Wielkiej Rewolucji Październikowej i zwycięstwa Związku Radzieckiego nad faszyzmem w drugiej wojnie światowej. Panteon Piśmiennictwa Narodowego uwydatnia też podstawowe cechy naszej literatury, jej wkład w światową skarbnicę kultury, jej charakter słowiański, rewolucyjną walkę o wolność, patriotyzm, walkę o lepszy ustrój społeczny.

Zdeněk Fierlinger zakończył przemówienie z okazji otwarcia Panteonu Piśmiennictwa Narodowego następującymi słowami:

„Pragniemy, żeby Strahow, który jest też siedzibą Instytutu Literatury Czeskiej przy Czechosłowackiej Akademii Nauk i ma się stać bezpiecznym opiekunem najcenniejszych naszych archiwów literackich, stał się żywym tętnem naszego literaturoznawstwa i piśmiennictwa.

Niechaj więc Strahow, opasany wstęgą przepięknych ogrodów petrzyńskich, wznosi się nad stuwieżową Pragę jako żywy symbol naszej przeszłości kulturalnej. Niechaj nasz lud pracujący nieustannie sobie przypomina, że w jego rękach leży jego własny los, że po raz pierwszy w swojej historii nie jest w swoich dążeniach kulturalnych osamotniony, ale że się stał częścią składową i współbudowniczym nowego, wielkiego i mocnego świata, niezachwianie prowadzonego przez Związek Radziecki, świata najsilniejszej kultury, świata pracy i braterstwa, który jest najpewniejszą gwarancją, że jego praca nie jest daremna, lecz będzie go prowadziła do szczęśliwej i wielkiej przyszłości“.

J. Damborský (Olomuniec)

ZAGADNIENIA PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO PRYWATNEGO W CZECHOSŁOWACJI

I

Dnia 11 marca 1948 roku czechosłowackie Zgromadzenie Narodowe uchwaliło ustawę o międzynarodowym i międzydzielnicowym prawie prywatnym, która weszła w życie z dniem 1 VI 1948. W ten sposób dokonano unifikacji czechosłowackiego prawa międzynarodowego prywatnego. Do chwili wejścia w życie ustawy, o której mowa, istniały dla międzynarodowego prawa prywatnego w Czechosłowacji dwa obszary prawne. Pierwszy obszar obejmował Czechy, Morawy i Śląsk. Rządziły tu przepisy kolizyjne prawa austriackiego, zawarte po większej części w Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) z r. 1811. Drugi obszar obejmował Słowację, gdzie obowiązywały normy kolizyjne węgierskie. Ta dwoistość norm prawa międzynarodowego prywatnego była jednym z aspektów niejednorodności czechosłowackiego prawa prywatnego w ogóle. W prawie tym istniały dwa systemy prawne: austriacki i węgierski, ten drugi oparty głównie na normach zwyczajowych¹. Ustawa z dnia 28 X 1918 r. utrzymała w mocy przepisy austriackie i węgierskie do chwili opracowania rodzimego ustawodawstwa². Widzimy tu analogię z tym stanowiskiem, jakie Polska zajęła w odniesieniu do ustawodawstwa pozaborczego w r. 1918.

W okresie międzywojennym podjęto w Czechosłowacji prace nad ujednostajnieniem i kodyfikacją prawa prywatnego. Opracowano projekt kodeksu cywilnego (1924),

¹ Zob. A. N. Makarov, Das internationale Privatrecht der europäischen und ausser-europäischen Staaten. Erster Band, Berlin 1929, s. 213. Patrz również: Rechtsvergleichendes Handwörterbuch für das Zivil- und Handelsrecht. Erster Band, Berlin 1929, s. 277.

² Makarov, s. 213.